

KAMU VE ÖZEL TELEVİZYONLARDA HABERCİLİK ANLAYIŞI “TRT VE İNTER-STAR ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA”

Yrd. Doç. Dr. Aytekin CAN*

Dr. Mehmet FİDAN**

Arş. Gör. Mete Kazaz***

GİRİŞ

İletişim araçlarından basın, radyo ve televizyon dışında kullanımımız içinde olan afiş, pul, broşür, müzik kaseti gibi yaygın olarak yaşamımızda yer alan iletişim araçlarının da bir boyutuyla “haber” kavramını içermektedir.

İlk çağdan itibaren duvarlarına çizilen resimlerden başlayarak insanın bilgilenme gereksinimi hep var olmuştur. Olaya bilgilenme, dolayısıyla haber olgusu açısından baktığımızda, çağımızda iletişim araçlarının gelişimiyle haber kaynaklarının salt radyo, televizyon ve basınla sınırlanamayacağı; sokaktaki bir afişten, ilgilisi için bir pulla, yeni bir müzik kasetinden, broşsuz kadar “haber” ögesi içerdiğini görmekteyiz. Bu anlamda haber, salt bilgilenme yada enformasyon değil, aynı zamanda öğrenme süreci olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Haberin gücü, verdiği bilginin içeriğinden gelmektedir. Haberin içeriği ise, onu oluşturanlar tarafından belirlenmektedir. Haber, onu üretenlerin ideolojik yapılanmalarının varlığını pekiştirecek, sürekliliğini sağlanmasına yönelik olarak üretilmektedir. Toplumsal sistem içinde egemen söylemin iletişim olanaklarına ağırlıklı olarak sahip olduğu

---

* Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi.

** Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi.

*** Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

düşünülürse iletişim ortamının “haber içeriğini” doğrudan belirlediği ortaya çıkar.

Bu yüzyılın başında televizyonun yaşamımıza girmesi, diğer iletişim araçlarından farklı olarak, haber almada izleyici olaylara tanık duruma getirmiştir. Bu yönüyle haberciliğe getirilen yeni boyut, haber kavramı konusundaki tartışmaların kapsamını da genişletmiştir.

Televizyon haber yayıncılığında yıllardır tek örnek ve deneyimimiz olan TRT ile uzun süredir yaşamımızın içinde yer alan özel televizyonlardan ilki konumda olan İnter-Star televizyonunun “habercilik anlayışları” bu çalışmada örnek olarak ele alınmıştır. Televizyon haber yayıncılığın var olan toplumsal yapı ve kurumlardan bağımsız düşünülemediği gereği göz önüne alındığında haber üretimi ve sunumunda beklenen “çeşitlilik” ve “farklılık” özel televizyon kanallarının var olması ve artması ile birlikte, kamu ve özel televizyonlardaki habercilik anlayışının ne olduğu sorusunun yanıtını aramak bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

1. Televizyonun İlk Yılları

20. yüzyılın en önemli kitle iletişim aracı haline gelen ve toplumsal etkileri bakımından diğer bütün kitle iletişim araçlarını gölgede bırakan televizyon, 1800’lü yılların başından itibaren ardarda yapılan bir takım buluşların sonucu olarak ortaya çıktı. Selenyumun icadı, ışığın elektro kimyasal etkilerinin keşfi, tarama diskinin bulunması gibi farklı bilim adamları tarafından farklı amaçlarla yapılan çalışmalar 1900’lere gelindiğinde televizyon fikrinin doğmasını sağladı. Artık görüntüyü ve elektronik tarama yapan cihazı 1924 yılında Amerika’da üretti. Bu araç resimleri satır satır tarıyor ve hareket eden görüntüler elde edilmesini sağlıyordu.¹

Televizyon kelimesi ilk kez 1900 yılında Evrensel Paris Fuarı’ndaki bir konferansta kullanıldı. 1925’ten itibaren birçok televizyon prototipi ortaya çıktı.

Aynı yıllarda birçok mucit hareket eden görüntüler elde etmek ve bunları aktarmak üzere çalışıyordu. Bugün televizyonunun mucidi olarak kabul edilen John Logie Baird, 26 Ocak 1926’da Londra’da 28 satırı 12,5 kez tarayarak ilk televizyon gösterimini yaptı. Fotoğraf makinasından

¹ Nurdoğan Rişel, **Elektronik Rönesans**, İstanbul, 1991, s. 19.

bozma bir cihaz olan ilk televizyonun ekranı 8 cm eninde, 5 cm yüksekliğindeydi.²

Elektronik tarama tekniği kullanılarak ilk düzenli televizyon yayını İngiltere’de gerçekleştirildi. 2 Kasım 1936’da başlayan yayın Londra’da Alexandra Palace’da kurulan televizyon stüdyosundan yapılıyordu. 405 satır çizgili yayın haftada 24 saat sürüyordu ve Londra çevresindeki 20.000 televizyon alıcısı tarafından izleniyordu. VI. George’un taç giyme törenini dış mekanda canlı yayınlayarak tarihe geçen bu televizyon yayını İkinci Dünya Savaşı’nın başladığı 1939 yılına kadar sürdürdü.³

Türkiye’de ise televizyon yayıncılığı 16 Temmuz 1952 tarihinde İTÜ’de başladı. 100 watt gücündeki bir vericiyle Taşkışla binasının üç odasına yerleştirilen cihazlardan yapılan yayın, dördü İTÜ’ye ait olmak üzere toplam 10 adet televizyon alıcısına gönderiliyordu.⁴

2. Genel Olarak Haber Kavramı

Haberleşme, insanoğlunun var olmasıyla birlikte oluşan bir gereksinimdir. İnsanın doğasında olan “merak etme” ve buna bağlı olarak “bilme” ve “öğrenme” isteği, “haber” kavramını yaratmıştır. Bu anlamda “haber, bilgisinin en eski ve en temel biçimlerinden⁵ biridir diye söyleyebiliriz.

İnsanın, duylara seslenmeyen, uzakta meydana gelen olayları algılamasına olanak yoktur; o bunları kendisine ulaşan “haber” sayesinde öğrenir.⁶

“Haber” üzerinde yazılı basının tekeli, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra radyo, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ise, televizyonu habercilik yapmasıyla son bulmuştur. Artık daha çok kanaldan, daha çok haber

---

² Mehmet Özçağlayan, **Yeni İletişim Teknolojileri**, İstanbul, 1988, s. 105.

³ Jean Noel Jeannenès, **Medya Tarihi**, Çev: Esra Adak, İstanbul, 1998, s. 261.

⁴ Mehmet Özçağlayan, **Yeni İletişim Teknolojileri**, İstanbul, 1988, s. 202.

⁵ Bernard Roscho, **News Making**, Chicago, 1975, s. 9.

⁶ Korkmaz Alemdar, **Türkiye’de Haberleşmenin Tarihsel Kökenleri**, Ankara, 1981, s. 3.

aldığımız, adeta haberle kaplı ya da kuşatılmış bir dünyayı yaşamaktayız. “Televizyon, radyo ve kitlesel boyutta dağıtılan gazeteler, kısaca haber iletişimi ile ilgili tüm bu yeni buluşların iletişime getirdiği söylenen yenilikler şöyle özetlenebilir.⁷

1. Aynı haber birimini, bir defada aynı anda ve alıcının toplumsal statüsüne göre bir ayırmamaya uğramadan çok sayıda insana ulaştırabilmesi olanağı;

2. Aynı haber biriminin tek yönlü olarak iletilebilmesi ve anında bir feedback olanağının bulunması.

3. Haberin bu araçlar yüzünden kazandığı öne sürülen olağanüstü kabullendirme yeteneği insanların bilgi edinme gereksiniminden doğan, daha sonra kurumsal yapılar içinde, o kurumların yapılarına göre üretilen haber, sosyal yaşamımızın vazgeçilmez unsurlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak, kamuoyu oluşturmada etkinliği, önemi ve gücü nedeniyle onu tanımlamak, ne olup olmadığının kararını vermek konusunda farklı yaklaşımları beraberinde getirmiştir. “Haber kavramı, her toplumsal sistemde, bir üst yapı kurumu olan kitle iletişim araçlarının üretim ilişkilerinin yeniden üretimi süreci içinde üstlendiği role göre belirlenmektedir. Kitleye neyin duyurulacağı ve hangi kıstaslarla içeriğinin saptanacağı hep bu sürecin ürünüdür.”

Gazetecilik rutini içinde “haber değeri” olan konu ya da olaylara gazeteci gönderilir, toplanan haberler de yine önceden belirlenmiş haber değerleri üzerinden seçilirler. Eğer haber değeri varsa, haber yayınlanır, yoksa elenir. Haber değerini belirlemedeki kıstaslar, toplumsal yapılara ve buna bağlı olarak kitle iletişim araçlarının yayın politikalarına bağımlıdır. Reel yaşam içinde, kurgulanmış ilişki biçimleri, alışkanlıklar, beklentiler, kurumsal değerler, sonuçta neyin haber olup olmayacağına da yanıtını vermektedir. Yani var olan yaşam biçimi içindeki değerlerimiz ile kitle iletişim araçlarının iletileri karşılıklı uyumlanarak, sonuçta neyin haber olacağı sorusuna da yanıt vermektedir.

Dolayısı ile haber olgusu, “haber değeri” kavramından bağımsız olarak düşünülmemektedir. Haber değeri kavramı haberin ne olduğu ve önemi hakkında paylaşılan bir takım varsayımlardır. Böylece de haber olmasını sınırlamaktadır. Bu saptanan değerler çerçevesinde haberler

⁷ Ertuğrul Özkök, *Sanat-İletişim-İktidar*, Ankara, 1982, s. 39.

yapılıp sunulmaktadır. Dolayısıyla haber standardize edilmiş olmaktadır. “Bu durumda haber çok sınırlandırılmış, fakat çok ilgi çekici bir gerçek tümünün yaratılmasında aktif bir rol oynamaktadır. Sunulan gerçek, o kadar geniş bir tabana, öylesine tanınmış sembolizmle verilmektedir ki, başka gerçek türleri buna göre taraflı ve deforme edilmiş gibi gelmektedir. Böylece:

- Haberler çarpıcı bir şekilde çok az sayıda fakat tanınmış olaylar ve olguların hakimiyeti altındadır.

- Haberlerin çok büyük bir kısmı, hükümet ve sanayi kuruluşlarıyla ilgilidir.

- Resmi çerçevelerin dışında bulunan insanların haber konusu olmaları için anormal şeyler yapmaları gerekmektedir.

- Çoğu bilgi, resmi kaynaklardan geldiği için tarafsızlık ve yetki arasında sınır belirsizleşmiştir. Siyasi çevreler, tarafsızlığı belirleyen grup olmaktadır.⁸

Çeşitli yazarlar haber değerlerini guruplamışlardır. Birbirlerinden çok farklı olmayan bu sınıflandırmalardan Carl Warren’in ki şöyledir:⁹

- Zaman ve mekan bakımından yakınlık
- Göz çarpıcılığı
- Duygusal bir içerik taşıma özelliği.
- Gariplik, tuhaflik.
- Anlaşmazlık, mücadele, çatışma.
- Sonuçların önceden bilinmesi özelliği.

3. Televizyon Haberciliğinin Doğuşu

Televizyon başlangıçta radyonun bir tür çelimsiz uzantısı olarak doğmuştu¹⁰ ve dolayısıyla televizyon haberleri de ilk yıllarda radyo haberlerinin ekrandan okunması şeklinde veriliyordu.

---

⁸ W. Lance Bennett-A. Grasett Lynee-Heltom William, “Repairing the News: A Case Study of the News Paradigma”, Cilt: 35, No: 2, **University of Pennsylvania**, Pennsylvania, 1995, s. 10.

⁹ Warren Carlı, “Modern News Reporting”, **Harper and Row**, New York, 1959, s. 15-17.

İlk akşam haberleri CBS televizyonu tarafından, resmen 15 Ağustos 1948 tarihinde başlatıldı. Amaç, etkili bir haber sunmak değil, CBS'in kamu hizmeti yaptığı izlenimini geliştirmek ve siyasi idareyle ilişkileri iyileştirmekti. Bu yıllarda televizyon haberciliği yayıncılığın ayrılmaz bir parçası olarak değil de programcılık işinin hoş bir yoldaşı olarak varolmuştu. 1948 yılında Amerikalıların çoğu enformasyonu gazete ve sinema filmleri yanında radyodan alıyorlardı. Radyo haberleri, kendi özgün üsluplarıyla olayları anlatan, dramatize eden ve yorumlayan radyocular tarafından sunuluyordu. Dedikodu tarzı, iğneli ve yanlış haberciliğiyle bu sunucuların en ünlülerinden olan Walter Winchell'in gecede 25 milyon Amerikalıyı radyo başına topladığı bilinmektedir.¹¹

Philadelphia'daki Ulusal Politik Kongre, televizyon tarafından görüntülenen ilk olaydı. Truman, 1948 seçimlerini sürpriz bir şekilde kazanırken, televizyonda görünen ilk başkan aday olarak tarihe geçti. Resimli radyo haberi olarak tarihe geçti. Resimli radyo haberi olarak başlayan televizyon bültenlerinde ilk kez 1951 yılında hareketli resim yani film kullanılmıştı.¹²

CBS'in sponsor bulamamasına rağmen başlattığı haber yayını, rakip kuruluş olan NBC'yi de hareket geçirmişti. R.J. Reynolds şirketine haber saatinin tamamını satan kuruluş, haberleri kül tablasında yanan Camel sigarasının görüntüsüyle bitiriyordu. 1951 yılına gelindiğinde CBS ve NBC 15 dakika haber yayınlıyorlar ve haber filmi çeken ajanslardan görüntü alıyordu. Ancak, bütün yayın stüdyo içinde gerçekleştiriliyor, gerçek mekanlardan yayın yapılmıyordu. ABC 1953 yılına kadar televizyon haberi yayınlanamazken, CBS ve NBC arasındaki rekabet, haber sunulan stüdyoya saat, dünya haritası, telefon makinası, evrak sepetleri ve kalem seti gibi dekor unsurları eklenmesini sağlamıştı.¹³

Aynı yıllarda BBC de televizyon haberciliğini radyo etkisinden kurtarmak için bir takım çabalar içindeydi. 1954 Temmuz'unda başlatılan

¹⁰ Uygur Kocabaşoğlu, "Haber Kavramı Üzerine", *A.Ü. BYYO* (1974-1976), 1977, s. 338.

¹¹ J. Marilyn Matelski, *T.V. Haberciliğinde Etik*, Çev. Behar Öcal, İstanbul 1996, s. 30.

¹² Oğuzhan Kavaklı, *Haberleşme*, İzmir, 1985, s. 130-131.

¹³ J. Marilyn Matelski, *T.V. Haberciliğinde Etik*, Çev.: Behar Öcal, İstanbul, 1996, s. 13.

özel yöntemler BBC haber programlarını televizyona özgü kılan görüntülü haber geçme, haber ajanslarıyla eşgüdümlü çalışma, harita kullanımı, görüntülü haberlerin sesle açıklamaları olarak sıralanması, gelişmiş bir kurgu tekniği gibi yenilikleri içeriyordu.¹⁴

Televizyon haberciliğinin izleyenlerin ilgisini toplaması ise, ancak radyoda yıldızlaşmış sunucuların ekrana çıkarılmasıyla mümkün olabilmişti. Edward R. Murrow'un CBS ekranlarına çıktığı 18 Kasım 1951 tarihinde başlayan ve 60'lara kadar devam eden dönem medya tarihçileri tarafından Murrow dönemi olarak adlandırıldı. 30'lu yıllarda Avrupa ülkelerine CBS adına giden ve İkinci Dünya Savaşı'nı binlerce yetenekli muhabirlerinden oluşan ekibiyle radyo haberine kişilik kazandırmıştı.¹⁵

İkinci Dünya Savaşı, televizyonun gelişimini yıllarca engellerken, radyonun bir haber medyası olarak altın çağını yaşamasını sağlamıştı. Savaş sonrasında yeniden bir başlangıç yapan televizyonculuk hem teknik, hem yaygınlık konusunda gelişmesini sürdürürken 50'lerden itibaren başladığı haber yayıncılığında da radyoyla büyük bir rekabetin içine girmişti.

Radyo yayıncılığı için kurulmuş olan ve sonradan televizyon yayıncılığına başlayan Amerikan şirketleri, kendi radyolarından ünlenen sunucuları televizyona çıkararak ekran haberciliği yarışını kazanmaya çalışıyorlardı.

4. Türkiye'de Televizyon Haberciliği

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de televizyon haberciliği radyo haberciliğinin devamı olarak ortaya çıktı. Türkiye radyolarında ajans ağırlıklı olarak hazırlanan haber başlangıçta televizyona uyarlanmıştı. 1964'te Doğan Kasaroğlu TRT haber merkezini kurmakla görevlendirildi ve o tarihten sonra ajans haberleri redakte edilerek radyo haberi haline getirilmeye başlandı. TRT'nin ilk haber merkezi profesyonel gazetecilerden oluşturuldu. Bazı gazeteciler BBC'de televizyon haberciliği kursuna gönderildiler ve 31 Aralık 1968 tarihinde Zafer Cilasun'un sunduğu ilk televizyon haber bültenin yayınlandı. TRT'de o

¹⁴ Oğuzhan Kavaklı, Haberleşme, İzmir, 1985, s. 131.

¹⁵ J. Marilyn Matelski, **T.V. Haberciliğinde Etik**, Çev. Beher Öcal, İstanbul, 1996, s. 33.

yıllarda tek kamera bulunuyordu ve fotoğraflar kamera karşısına konularak görüntülü habercilik yapılmaya çalışılıyordu. Daha sonra redaktör spikerler ünitesi kuruldu ve spikerlerin sunacakları haberleri redakte ederek, hatta kendileri yazarak sunmaları sağlandı. TRT televizyon haberciliğini hizmet içi kurslarla geliştirmeye çalışmış yerli ve yabancı haber ajanslarına abone olarak bültenleri zenginleştirmeyi amaçlamıştır.

TRT haber merkezinin bu yıllarını, redaktör-spiker Orhan Selim Ertanhan, özerklik avantajının kullanıldığı, özgür ve uluslar arası normlara uygun habercilik yapılan bir dönem olarak değerlendiriyor. Ancak daha sonra TRT haberciliğinin protokol haberciliği adı verilen resmi sıralama ve dile dönüştüğünü belirten Ertanhan bunu 1971 yılından sonra özerkliğini kaybeden TRT'nin başbakana ve ilgili devlet bakanına bağlı olmasıyla açıklıyor.

12 Eylül döneminden sonra 1982 anayasasınının 133. maddesine ve 2954 sayılı yasaya göre yayın yapmakta olan TRT'nin yayın ilkeleri adı geçen yasada şu şekilde belirlenmiştir: "Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metodlarına bağlı olmak ve kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak, tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak."

Yasadaki açık tarafsızlık hükmüne rağmen TRT haberlerinin iktidar partisi yanlısı olduğu bilinmektedir. Haber bültenleri Cumhurbaşkanı ile başlamakta iktidar partisi ve oy oranına göre diğer partilerle ilgili haberler verilmektedir. Yapılan bir araştırmada dönemin başbakanı Çiller'in 1 Ocak 1996 tarihleri arasında haber bültenlerinde 555 dakika haber olduğu, muhalefet partisi liderlerine ise 274 dakika yer verildiği belirlenmiştir.

Televizyon haberciliğiyle ilgili olarak yapılan bir içerik analizinde de TRT'nin, haberleri türlerine göre dengeli bir şekilde dağıttığı ancak politik ve protokol haberlerine sayı ve süre olarak fazla yer ayırdığı tespit edilmiştir. Sunuş formal, konuşmalar resmi, süre uzundur. Böylece uzun ve sıkıcı haber bültenleri ortaya çıkmaktadır.

Türk televizyon haberciliği, özel televizyonların yayına başladığı 1990 yılından itibaren farklı bir yapıya kavuştu. Bu süreç tıpkı Avrupa ülkelerindeki benzerleri gibi yayıncılığın bir kamu hizmeti olmaktan çıkıp alış veriş haline gelmesine yol açtı. Televizyon programlarının ve tabii ki haberlerin mallaşması, izleyicilerin müşterileşmesi haber bültenlerini içerik, üslup ve haber seçimi açısından çok değiştirdi.

5. Haber Çözümlemeleri

5.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın temel amacı, kamu ve özel televizyonlarda habercilik anlayışının nasıl ve hangi biçimlerde gerçekleştirilmeye çalışıldıklarının araştırılmasıdır. Bir başka ifadeyle, “Günümüz kamu ve özel sektörlerde televizyonların beraberlik anlayışlarını oluşturma girişimleri nasıldır? Sorunu bu araştırmanın temel hareket noktasını oluşturmaktadır.

Televizyonlar izleyicilerin desteğini alabilmek izleme oranlarını yükseltebilmek habercilik anlayışı ile birlikte irdelenmektedir. Televizyon bir tür alak ve ehliyet üzerine hak iddia ederler. Bu iddialar karşılıklı olarak gizlenir ve rekabet halinde kullanılır. Habercilik anlayışındaki ilkeler böylece, televizyon idarecileri için, karar vermek etkili bir fonksiyon olmaktadır.

Çalışmanın bir diğer amacı da, televizyonların habercilik anlayışlarına göre haberleri ne şekilde yayınladıklarının görülmesi ve değişik tarihler içerisinde de alış şekillerinde değişiklik olup olmadığını belirlenmesidir. Bu amaçlar doğrultusunda burada öncelikle aşağıdaki sorulara yanıt aranması gerekir.

- i. Habercilik, teknisyen politikalarının ana şartlarından mıdır?
- ii. İzleyici kitlesi habercilik anlayışı beklentilerinde kamu sektörü mü? Yoksa özel sektör mü? daha başarılı olmaktadır.
- iii. Televizyon için habercilik en önemli imaj ortam haline gelebilir mi?

Yukarıdaki sorular, televizyonda yayımlanan haberlerden temel hareket noktası, alınarak çözümlenmeye çalışılacaktır.

5.2. Uygulanan Yöntem

Çalışmanın amacı ve varsayımları içerik çözümleme yöntemi aracılığıyla sınanmaya çalışılacaktır.¹⁶

Burada içerik çözümlemesi ile eylem teorisi ile birlikte uygulamaktadır. İçerik çözümleme yöntemi metnin bütünü temel çözümleme birimi olarak ele almayı şart koymaktadır. Ancak içerik çözümlemesinin verileri, yalnızca teorik çözümleme kategorileri çerçevesinde ele alınmış belirli bir metin örneklerine yönelik sonuç çıkarmaya izin vermektedir.

Bu da şu anlama gelmektedir. Her televizyona özgü habercilik taleplerinin ve bütünlüğü içinde çözümlenmesinden çok, görüntülerin birlikte incelenmesine ağırlık verilmiştir.

İçerik çözümlemesinin kapsamı da bu ilkeler ışığında değerlendirilmektedir. İnceleme, görüntülerin tek tek içeriği sunmamaktadır. Bu çalışmanın kuvvetle parmak bastığı alan, her haberin kendine özgü delil ifade etme ve görüntülerini oluşturma biçimlerini, sonra birbirlerinin ve desteklenmemiş verilerinin kullanımını belirlemek ve böylece görüntüde televizyonların habercilik anlayışlarını ana hatlarıyla görünümüdür.

5.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 1999 ilk 2000 yılları arasında iki ayrı dönemde TRT ve İnter-Star televizyonlarında yayınlanan haberlerin içeriği oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenini yayınlanan haberlerin içeriği oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenini bu iki televizyonla sınırlı olmasının sebebi, kamu sektöründe TRT ve özel sektörde ise ilk özel televizyon olan İnter-Star televizyonu olmasından dolayı bir iki farklı boyuttaki kanallar araştırmada tercih edilmiştir.

Çalışmanın malzemesini rastgele belirlenen 21 Haziran 1999 – 27 Haziran 1999 ile 07 Şubat 2000 – 13 Şubat 2000 tarihleri arasındaki televizyonlarda yayımlanan haberler oluşturmaktadır.

---

¹⁶ Daha geniş bilgi için bkz. Orhan Gökçe, **İçerik Çözümlemesi**, Konya, 1995, s. 16-26.

Örneklerin ilk özel ve kamu sektöründeki televizyonları kapsamaktadır. Bu kriter sonucunda farklı alandaki kader anlayışını tespit edilebilmiştir.

5.4. Haber Çözümlemesinin Uygulanması

Haber çözümlemesinin uygulanmasında:

- i. Her görüntü çözümlemesinde ifade ve yaklaşımlar birbirleriyle ilişkilendirilebilecek şekilde metne dönüştürülmüştür.
- ii. Sözlü metin temel alınarak haber çözümlemesi düzenlenmiştir.
- iii. Haber çözümlemesinde bin tercihten bir yargıya giderken belli adımlar vardır. Bu adımlar şu unsurlardan oluşmaktadır.
  - a. Olgu
  - b. Tez
  - c. Sonuç

Haber şemasının bu unsurları, teorik sınıflandırmalar yardımıyla sistematize edilir. İfade edilmemiş tez-iddialar çıkarım yoluyla kurulu yukarıdaki ölçüye göre yazılabilir.

Tesadüfi örneklerin yöntemiyle her iki yayın kuruluşunun, akşam ana haber bültenleri 2 defa birer hafta süre ile kaydedilmiştir. Daha sonra şöyle bir yol izlenmiştir.

- i. Tarih sırasına göre haberlerin izlenip, başlıklarının saptanması. (haber seçiminin sıralanışı)
- ii. Her haberde görüntü sürelerinin saptanması;
- iii. Her gün için toplam sürelerinin saptanması (görüntü):
- iv. İç ve dış haberler başlığı altında haberleri guruplandırarak, bu başlık altında yine süre saptanması yapılmıştır. Ayrıca bu başlık altındaki haber sayılarının belirlenmesi;
- v. Aynı gün içindeki ortak haberlerin belirerek, toplam süre ve görüntü sürelerinin saptanması;
- vi. Yukarıda her bir gün için yapılan bu değerlendirmelerin, haftalık olarak değerlendirilmesi.

5.4.1. 21 Haziran 1999 – 27 Haziran 1999 Günleri Arasındaki Ana Haberlerin Çözümlemesi

1. GÜN: TRT haber bülteninde haber toplam süresi 58' 25" iken İnter-Star haber bülteni 55'7" olarak sürmüştür. TRT haberlere iç haberlerle başlayıp gündemdeki haberler, dış haber ve protokol sırasına göre hükümet ve muhalefet icraatlarına ve sözlerine yer vermiştir. İnter-Star ise haberde güncel olanına yönelip haberlerin çoğunluğunu buna ayırmıştır. Daha sonra ise birkaç yurt haberi vererek yine yetkililerin güncel haber ile ilgili açıklamalarına dönmüştür.

TRT haber bültenlerinde dış habere 5'48" ayırırken İnter-Star hiç dış haber vermemiştir. TRT bu haberlerden özellikle Kosova haberlerine daha detaylı incelenmiştir.

Star ve TRT ana haber bülteninde ortak haber sayısı ikidir. Bunlardan ilki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in gündemdeki olaylarla ilgili açıklamaları ikincisi ise; Siyasilerin yine bu gündemdeki olaylarla ilgili açıklamalarıdır. TRT bu haberlerin ikisine 6'40" ayırırken İnter-Star ise 5'15" ayırmıştır.

TRT ve İnter-Star bültenlerinde birer kez canlı bağlantı da bulunmuşlardır. TRT Mudanya'da devam eden Abdullah Öcalan davası ile ilgili muhabiri ile canlı bağlantı yapmakta ve bu bağlantı 3'36" sürmektedir. Star ise, gündemdeki olay ile ilgili Ankara stüdyolarında islamcı yazar İsmail Nacar'ı konuk ediyor ve spiker konu ile ilgili sorular yöneltiyor. Haber bülteni içinde bu söyleşi 9'5" sürüyor.

2.GÜN: TRT haber bülteni toplam süresi 37'53" iken İnter-Star 1 saat 10' olmuştur. Star haber bir gün sonraki Milli Güvenlik kurulu toplantısıyla haberleri açmıştır. TRT ise Cumhurbaşkanını vergi yasası ile ilgili açıklamaları bültenin ilk haberi olarak sunmuştur.

İnter-Star gündeme iç haberlerle devam etmiştir. TRT ise iç haberden sonra yine dış haberlere geçmektedir. 2'45" süren dış haberlerden sonra TRT protokol haberlerine geniş bir şekilde yer vererek haberlerini sürdürmüşlerdir. Bu süre ise 16'40" dır.

İnter-Star ve TRT ortak olan bir haberi de çok farklı yayımlanmaktadır. TRT 30" olarak verdiği haberi İnter-Star gündem diyerek 30'49" gibi çok uzun süreli vermişlerdir.

Canlı bağlantı olarak TRT, Abdullah Öcalan ile ilgili Mudanya'ya bağlanmışlardır. 2'00" süren bu haberde görüntülerle haber dizayn edilmiştir. İnter-Star ise magazin haberinde canlı bağlantı yapmıştır. Bir sanatçıyla 10'10" süre ile magazin gündemi kazanmışlardır. Star bugünde tam 17'56" magazin haberi yapmıştır.

3. GÜN: TRT haber bültenin toplam süresi 54'18" iken İnter-Star da 1 saat 7'15" olarak görülmüştür. Milli Güvenlik Kurulu toplantısı iki televizyonda da ilk haber olmuştur. TRT bu haberi 2'35" bir süre ile ve sadece yasal açıklama ile verirken, İnter-Star Ankara'daki muhabirlere canlı bağlantı yaparak ayrıntıları ile birlikte sunmuşlardır. İnter-Star bu habere 2'49" ayırmıştır.

İnter-Star hemen ardından canlı bağlantısına devam etmektedir. Mudanya'ya bağlanarak Abdullah Öcalan ile ilgili şehit yakınlarıyla görüşmüşlerdir. Haber süresi 5'57"dir. TRT'de Abdullah Öcalan davasına yer ayırmaktadır. Bu haberin spiker tarafından okunan haber spotuna geçilmeden önce yayımlanan 1'10" haber fragmanı, müzik ile birlikte PKK'nın yıllardır sürdürdüğü katliamlar ve Abdullah Öcalan görüntüleri ile birlikte verilmektedir. Daha sonra konu ile ilgili haber Mudanya'daki muhabire canlı bağlanarak duruşma görüntüleri ile birlikte verilmektedir. Haber 13'16"dir.

İki kanatın haber akışı değişmiyor. Memur maaşları, Başbakan Ecevit'in açıklamaları ve memur maaş zammına sendikaların tepkileri haberler olarak sunulmuştur. TRT 3'30" verirken İnter-Star 3'35" ile ekrana getirmişlerdir.

Bu paralellik daha sonra değişmektedir. TRT Cumhurbaşkanı Demirel'in kabulleri 5'7" VTR ile ekrana getirirken, Star 1. Futbol liginin bundan sonra "Telsim Türkiye 1. Futbol Ligi" olarak değişeceği haberi vermektedir. Bu da 2'10" sürmüştür.

İnter-Star magazin haberleriyle gündemi bitirirken, TRT dış haberlerle ve daha sonrada protokol haberleri vererek gündemi tamamlamışlardır.

4. GÜN: İnter-Star haber bülteni 1 saat 7' sürerken TRT haberleri 58'60" sürmüştür. Gündem haftanın ortasından sonra tamamen Abdullah Öcalan davasına kaymıştır. İnter-Star davaya canlı bağlantılarla 10'50" ayırırken, TRT ise 7'27" ayırmıştır.

İnter-Star daha sonra gündem maddelerini iç haberlere önem vererek devam ettirirken, TRT dış haber, iç haber ve protokol haberleriyle gündemi tamamlamışlardır. Star'da gözlemdeki haber olarak sunulan haber bülteni TRT'de 10. sırada ve çok kısa zamanlı olarak sunulmuştur.

5. GÜN: Star iki gün aradan sonra tekrar İstanbul merkez stüdyolarında haberlerini vermeye devam ediyorlar. 1 saat 6'30" süren bu haberlerde ilk defa dış habere 2' gibi bir süre ayırmışlardır. TRT ana haber bülteninin toplam süresi ise ilk defa 1 saati bulmuştur. Dış haber ise 5'17" ile her zamandaki ortalamada olmuştur.

İnter-Star irtica genelgesi adı altında Orgeneral Aktulga'nın açıklamalarına yer vererek, 2'35" ile değişik bir ilk haber gerçekleştiriyor. TRT ise aynı anda ilk haber olarak Cumhurbaşkanı Demirel'in temel atma törenlerine 6'20" ayırmışlardır.

TRT bugünü kapsayan haberlerinde çoğunluğu resmi haberlere ayırmışlardır. Protokol haberleri içinde ise Cumhurbaşkanı Demirel iki haberiyle toplam olarak 11'30" gibi bir süre içinde haber bülteninde yer almıştır.

İnter-Star ve TRT diğer günlerdeki gibi diğer haberlerinde aynı sıralamalarla haber bültenlerini tamamlamışlardır.

6. GÜN: İnter-Star haber bülteninde toplam süre 1 saat 14'51" olarak, TRT'nin ise 54'19" süre ile hafta sonuna girmişlerdir.

İnter-Star ana haber bülteni, basında çıkan Milli Güvenlik Kurulu kararlarına yönelik olumsuz görüşlere yer vererek haber bültenlerine başlamışlardır. VTR ile ekrana 6'28" olarak bu gelmiştir. Daha sonra bir canlı yayında meydana gelen küfürleşme olayını tekrar tekrar ekrana görüntülerle getirerek haberlerine devam etmişlerdir. Memur eylemleri, türban olayları gibi iç haberlerle yayınlarına devam etmişlerdir.

TRT günün ilk haberi olarak Cumhurbaşkanı'nın kabulleri ile ilgili haberleri vermekte (1'50") ile yayınlanmıştır. Starda (1'35") ile CHP kurultayı 3. haber olarak verilirken, TRT'de 12.haber olarak 4'58" ile yer verilmiştir.

1 gün içinde dış haberde Star 1 haber TRT ise 5 haber vermiştir. Ayrıca İnter-Star ve TRT'nin 5 ortak haberi olmuştur.

7. **GÜN:** TRT hafta sonunun ikinci tatil günü olan bu gün ana haber bülteninin toplam süresi 28'58" sürerken, dış haberlere 4'55" yer ayırmıştır. Star ana haber bülteni ise 1 saat 16'22" olarak tespit edilmekte, dış haber süresi ise 4'57" olarak kaydedilmektedir. İki kanalın bugünkü bültenlerindeki ortak haber sayısı 1'dir.

Hafta sonu olmasında dolayı daha çok TRT özetlenerek, Star ise magazin haberlerini öne çıkararak tamamlamışlardır. Daha uzun görüntüler ve tekrarlar haber bülteni sonuçlandırılmıştır.

Değerlendirme: 1. haftamıza genel olarak bakıldığında İnter-Star ve TRT ana haber bülteninde haber sıralanışı, gündem, haber içerikleri ve haber zamanları konusundaki büyük farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Star, haber gündemini oluştururken ülke gündemi de yer alan konularla paralellik arz eden bir yapı ortaya çıkmasına özen gösterirken, TRT böyle bir yapılanmadan çok devlet protokolüne sadık kalma çabası içerisindedir. Bu sebeple iki kanalın haber toplam süreleri de farklılık göstermektedir. Star bültenleri genellikle 1 saati aşan bir süreyi kapsarken, TRT bültenleri ise 35-40 dakikalık bir ortalamaı göstermektedir.

Haber başlıkları arasındaki farklılık bültenlerdeki ortak haber sayısı incelendiğinde daha net olarak görülebilmektedir. İki bültende yer alan ortak haber sayısı ise 7 gün boyunca en fazla 5 olarak tespit edilmektedir. Genel olarak baktığımızda haftanın önemli olayları Fethullah Gülen skandalı ve Abdullah Öcalan davasıdır. Star haber Fethullah Gülen olayı ile ilgili tüm ayrıntıları hafta boyunca ekrana getirirken, TRT bu haberlerle ilgili sadece devlet yetkililerinin açıklamalarına yer vermekte, Star ve diğer medya organlarında yer alan olayla ilgili gizli kasetleri asla yayınlamamaktadır.

İki kanalın haber bültenlerinde göze çarpan bir diğer farklılık ise haber spikerlerinin canlı yayında konuk alıp almamalarıdır. Star'da habere konu olan olayla ilgili konuklar alınırken, TRT'de bu gerçekleşmemektedir. TRT ancak olay yerinden bildiren muhabirlerine canlı yayın imkanları ile bağlanmakta ve haberle ilgili bilgiler almaktadır. Bu Star'da da uygulanan bir yöntemdir.

Haber bantları yayınlanmadan önce spikerlerin bantla ilgili haber spotunu okurken Promter'a ve ellerindeki haber metnine bağlı kaldıkları

ve sadece yazılanı okudukları göze çarpan bir başka ayrıntıdır. Bunun için spikerlerin ekranda kalma süreleri çok fazla değişmemektedir.

İki haber bülteni arasındaki bir diğer farklılık ise magazin haberleri gündeme geldiğinde ortaya çıkmaktadır. TRT’de yok denilebilecek olan bu haber türü Star bültenlerinde toplam sürenin büyük bir kısmını kapsamaktadır. Öyle ki 1 saate yakın süren bültenlerde haftanın 7’nci gününde olduğu gibi 33 dakika 20 saniye gibi önemli bir süreyi kapsayabilmektedir.

TRT ve Star ana haber bültenlerinde dış habere ayrılan sürenin azlığı da dikkat çekicidir. Hafta boyunca kaydedilen haberlerde Star haberin bazı günlerde dış habere hiç yer vermediği görülmektedir. TRT ise dış haber süresini günlük 3-4 dakikalık bir ortalama ile izleyiciye sunmaktadır.

Star ana haber bültenlerinin hafta boyunca kaydedilen toplam süresi 7 saat 57 dakika 10 saniye iken TRT ana haber bültenlerinin hafta boyunca kaydedilen toplam süresi 5 saat 52 dakika 27 saniyedir. Star ana haber bültenlerinde bu toplam süreye karşılık hafta boyunca 7 dakika 57 saniyelik dış haber yayınlanırken, TRT’de ise bu süre 26 dakika 4 saniye olarak tespit edilmektedir. İki kanalın hafta boyunca yayınladıkları ortak haber sayısı ise 21 olarak kaydedilmektedir. Star ve TRT’nin haber bültenlerinde haber kaynaklarının belirtilmediği diğer dikkat çekici nokta olarak göze çarpmaktadır.

5.4.2. 07 Şubat 2000 – 13 Şubat 2000 Günleri Arasındaki Ana Haberlerin Çözümlemesi

I. GÜN: TRT ana haber bültenlerinin 47’50” olduğu, İnter-Star ana haber bülteninde 43’00” olduğu görülmüştür.

Her iki televizyonda yurt içi haber olan Hizbullah Operasyonlarının ülke çapında yoğun olarak sürdürüldüğü haberleri ile ilk olarak vermişlerdir. Daha sonra TRT Başbakan Bülent Ecevit’in deprem bölgesine yaptığı gezi ile (9’34”) sürdürmüştür. İnter-Star ise İBDA-C örgütü mensupların yakalanması görüntülerini 3’04” olarak vermiştir.

TRT bu haberlerden sonra hükümet ortaklarının liderleri ve arkasından ana muhalefet ve muhalefet partilerin haberlerini vererek yayına devam etmişlerdir. (7’04”)

İnter-Star ise yeniden Hizbullah operasyonlarının görüntülerine 2'00" ve de sonrada hayvan sevenlerin köpek öldüren zabıtalara kavgası 3'05" olarak haberi veriyor. Bu haberlerden sonrada Başbakan Ecevit'in deprem bölgesi haberlerini 1'03" olarak veriyor. Star kısa kısa diğer yurt içi haberleri vererek ona haberini bitiriyor.

İki televizyonda ortak 3 tane haber vardır. bunlardan ilki Başbakan Ecevit'le ilgili haber TRT ilk sıralarda İnter-Star 6. sırada vermiştir. İkincisi emeklilerle ilgili haber TRT 5. sırasında Star 8. sırada, 3 süse kaçırılan Afgan uçağı, haberi TRT 15. sırada starda 10. sırada yer almıştır.

2. GÜN: TRT ana haber bülteninde toplam süre 32'50", Star ana haber ise 48'00" olarak tespit edilmiştir.

TRT ilk haber olarak Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in o günkü kabulleri 7'40" olarak vermiştir. Bu haberlerden sonra Başbakan Ecevit'in Avusturya'dan gelen yazılı mesaj 1'20" olarak verilmiştir. İnter-Star iles ilk haber Almanya'da faaliyet göstererek sözde halife Metin Kaplan'ın duruşmasından görüntülerle 2'20" olarak vererek başlıyor.

3. GÜN: TRT ana haber bülteni 54'00" olarak, İnter-Star ana haber ise 47'00" toplam sürmüştür.

TRT Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Van seyahati esnasında Uşak'ta yaptığı açıklama 12'40" gibi uzun bir süre de verilerek başlanmıştır. Meclis başkanı Akbulut'un Açıklamaları 3'50" ve sonrada diğer yurt içi haber vermeye başlamışlardır.

İnter-Star ve deprem uzmanı Kandilli Rasathane Müdürü Ahmet Mete Işıkara" ile canlı bağlantı kurarak deprem haberiyle başlıyor. İkinci haber olarak Çeçenistan'da vahşet görüntüleri: 1'50" olarak veriyor. Necmettin Erbakan'ın otoritesini kaybettiği şeklinde bir haberle de iç haberlere geri dönerek haberlerini sürdürüyor.

TRT ve İnter-Star'da ortak haberler ise; Cumhurbaşkanı'nın Van Seyahati haberi TRT 1. sırada, İnter-Star'da 6. sırada yer almıştır. Diğer haberde Gaziantep'te gerçekleştirilen Hizbullah operasyonu TRT'de 4. sırada, Starda ise 5. sırada yer almıştır.

4. GÜN: TRT'nin ana haber bülteni 50'30" sürerken, İnter-Star ana haber bülteni 56'30" sürmüştür.

Hizbullah operasyonu TRT içerisinde yer alan ilk haber olurken Jandarma Genel Komutanlığı'nın açıklamaları ve Dönemin Başbakanı Tansu Çiller'in açıklamasının yer aldığı bir haber bülteni toplamı düşmüştür. Bu haberler toplam 6'03" olarak görüntülü sunulmuştur. Diğer protokol haberleriyle de devam etmişlerdir.

İnter-Star ise Gaziantep'te ele geçirilen Hizbullah cephanesinden direk görüntülerle haberlere girmişlerdir. Bu haber 1'54" sürerken kurum bağlı din düşmanları adı altında iki-üç haber daha vererek haberlerini sürdürmüşlerdir. Daha sonra da Sibel Can ve Pınar Eliçe'nin haberleriyle magazin haberlerine yer vermişlerdir. Bu haberler 10'30" olarak verilmiştir.

Ortak haber; Gaziantep cephaneliği, Cübbeli Ahmet Hoca'nın Külliyesinin kapatılması, Meclis Başkanı Akbulut'un açıklamaları şeklinde 3 haber olarak görülmüştür.

5. GÜN: TRT ana haber bülteni toplam olarak 56'00" sürerken, Star 43'00" olduğu görülmüştür.

Hafta içi son gün olan 5. günde haberler daha çok iç haber olarak her ikisinde de verilmektedir. Ayrıca TRT protokol haberlerini sırasıyla vererek uzun bir süre bunu sürdürmektedir. İnter-Star ise magazin haberlerini görüntüleri uzatarak vermişlerdir.

Ortak haberde ise Cumhurbaşkanının "Kıyak Emeklilik" olarak tabir edilen yasayı onaylaması haberidir. TRT ilk sıralarda verilen 4'20" olarak, İnter-Star ise 11. Sırada ve 3'02" sürmüştür. TRT ayrıca bir gün içinde 15. haberden sonra 7 tane dış haber üst üste vermiştir.

6. GÜN: TRT'nin ana haber bülteni 52'23" sürerken, İnter-Star ana haberi 1 saat 10'30" sürmektedir.

TRT, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in K. Maraş gezisiyle haberleri açarken buna 7'55" ayırmaktadır. Daha sonra sırasıyla Başbakan, Dışişleri Bakanı, Meclis haberleriyle devam ediyor. Trafik kazaları ve Çeçenistan olaylarıyla haberlerine devam ediyor.

İnter-Star ise; sadece kendilerinin görüntülediklerini iddia ettikleri Cumhurbaşkanının Cuma namazını er ve erbaşılarla kıldığı camiden görüntülerek haberlere başlıyor. Kekilli ve diğer magazin haberlerine geçiyor. Tam 32'05" bu tür haberler vererek ana haberini sürdürüyor.

Ortak haber sayısı ikidir. Bunlardan birincisi Cumhurbaşkanın haber olarak görülmektedir. İkincisi Galata köprüsü haberine ve bu haberde sonlarda her ikisinde de yer almıştır.

7. **GÜN:** İki ana haberin toplam sürelerine bakıldığında iki ana haber bülteni 40'00" İnter Star ise 52'00" olduğu görülmüştür.

TRT hafta sonu ilk haber olarak Başbakan Ecevit'in Romanya gezisinden bir haber olarak vermiştir. Bu haber 9'40" olarak verilmiştir. Orgeneral Kıvrıkoğlu haberiyle ve başarılı öğrencilerin toplantısı, SSK ile ilgili haber olmak üzere iç haberlerin yoğunluk gösterdiği bir haber bülteni sunmuşlardır.

İnter-Star ise İnsan Hakları Derneği üyelerinin tutuklanması ile ilgili haberle başlayarak, Başbakanla ilgili haber ve Kamer Genç haberiyle haber bültenlerini sürdürmüşlerdir.

Ortak haber sayısı üç tanedir. Bunlar birincisi Başbakan Ecevit'in haberi, ikincisi SSK reformu, üçüncüsü okulların yarıyıl tatilleriyle ilgili haber olmuştur.

Değerlendirme: Rastgele seçilmiş bulma 2. haftadaki TRT ve İnter-Star ana haber bültenlerinde, haberlerin izlenmeleri, haber seçiminin yapılması, görüntü süreleri, iç ve dış haber anlayışları, aynı gün içindeki ortak haberlerin görüntü ve metin açısından farklılığının olduğu görülmüştür.

TRT, yayın örgütlenmesi açısından, yayıncılık modelleri açısından Ulusal Ticari sisteme uyduğundan bir kamu kuruluşu olarak kamu yararı ilkeyi doğrultusunda yayın yapmaktadır. Bu doğrultuda hem haber sıralanışı ve hem de yayındaki anlayışına dikkat etmektedir.

İnter-Star ise, ABD'nin temsil ettiği ticari özel girişimci sistemin ülkemizdeki ilk örneğidir. İnter-Star yasalar gereği yayınlarını dışarıdaki yurtdışı uydu ile sürdürmektedir. İnter-Star bu doğrultuda haber anlayışına özel bir anlayış getirmiştir. Özel televizyon programlarında ülke genelinde ilk gündemi oluşturan haberler televizyonu kaplanmaktadır. Nitekim İnter-Star'da bu doğrultuda haberlerini oluşturmakta ve sunmaktadır.

TRT ve İnter-Star televizyonlarının ana haber bültenlerindeki farklılığı ortak haberlere baktığımızda sadece bir hafta boyunca 5 tane olması dikkat çekicidir. Bu haberlerin hepsinde özel televizyonlar

açısından önemli olan gündem oluşturan haberlerdir. İnter-Star bu haberlerde de mutlaka canlı yayına konuk olarak haberlerini sunarken TRT kesinlikle böyle bir yolla haberleri sunmamıştır.

TRT ve İnter-Star televizyonlarında magazin haberleri anlayışında da büyük farklılıklar oluşmuştur. TRT haberlerinde yok denecek kadar az olan bu haberler, İnter-Star televizyonunda en az 3/1'ni oluşturmaktadır. Hatta haftanın son gününde 1 saate yakın süren bültenlerden 33 dakikası magazin haberleri olarak görülmüştür.

SONUÇ

Devlet tekelindeki TRT ile özel televizyon yayıncılığının ülkemizdeki ilk örneği İnter-Star “haber bakımından” karşılaştırıldığında şu sonuçlar çıkmaktadır;

Yıllardır sürdürülen devlet protokol haberciliği, TRT'nin haber geleneği haline gelmiştir. Bu TRT'nin Kuruluş Kanunu'ndan ve oluşturulan yayın ilkelerinden bağımsız düşünülemez. Devlete, dolayısıyla da hükümete bağımlı bir habercilik, TRT'nin haberlerini belirleyen en önemli unsurdur. Star'da ise habercilik anlayışı olarak “renkli basın” tarzı benimsenmektedir. Bu tarzda yapılan Star haberleri; gazete haberciliğine görüntü eklenerek oluşturulmaktadır.

Sonuçta haber, yayın kuruluşlarının kendi anlamlandırma, pratikleri çerçevesinde üretilmektedir. Dolayısıyla belli bir taraflılığı yansıtmaktadır ve Eleştirel Yaklaşımın belirttiği gibi, haber hiçbir zaman tam bir nesnellik taşımaz. Neyin haber olup olamayacağının kararını (haber değeri), yayın kuruluşlarının seçkinleri (TRT'de Haber Dairesi Başkanı, Star'da Haber Müdürü) vermektedir.

TRT haberleri “ciddiyet”i, dolayısıyla her şeye rağmen “güven”i, Star haberleri ise; “umut”u dolayısıyla “özgür” haberciliği temsil etmektedir.

Özel televizyon haber yayıncılığında “ticari” amacın öncelikli olması, haber değeri ve haber seçimini etkilemektedir. Kaydettiğimiz haftanın dışında, Star haberlerine genel olarak baktığımızda, hemen her gün şirket isimleri kullanılarak, “Reklam Haberleri” yapılmaktadır. TRT'nin hükümet yetkililerine ilişkin bağımlılığı, Star'da özel sektöre yöneliktir.

KAYNAKLAR

Bernard Roscho, **News Making**, Chicago, 1975.

Ertuğrul Özkök, **Sanat-İletişim-İktidar**, Ankara, 1982.

Jean Noel Jeanneney, **Medya Tarihi**, Çev: Esra Atuk, İstanbul, 1998.

J. Marilyn Matelski, **TV Haberlerinde Etik**, Çev: Behar Öcal, İstanbul, 1996.

Korkmaz Alemdar, **Türkiye’de Haberleşmenin Tarihsel Kökenleri**, Ankara, 1981.

Mehmet Özçağlayan, **Yeni İletişim Teknolojileri**, İstanbul, 1998.

Nurdoğan Rigel, **Elektronik Rönesans**, İstanbul, 1998.

Orhan Gökçe, **İçerik Çözümlemesi**, Konya, 1995.

Oğuzhan Kavuklu, **Haberleşme**, İzmir, 1985.

Warren Carl, “Modern News Reporting”, **Horper And Rew**, New York, 1959.